

**BATI TRAKYA TÜRKLERİNİN AVRUPA'YA GÖÇLERİ,
BULUNDUKLARI ÜLKELERDEKİ YAŞAM KOŞULLARI VE KİMLİK
ALGILAMALARI**

“WEST THRACE TURKISH'S IMMIGRATION TO EUROPE”

Cem ŞENTÜRK*

Özet

Statüleri Lozan antlaşmasıyla tanınmış bir azınlık olan Batı Trakya Türkleri, Balkan savaşlarını izleyen dönemden itibaren dönem dönem yoğunlaşan biçimde bölgeden göç etmeye başlamıştır. 1967'de Yunanistan'da iktidarı ele geçiren Albaylar Cuntası'nın sert azınlık politikası bölgeden ciddi bir göç akımına yol açtı. Ana istikameti Türkiye olan Batı Trakya Türklerinin göçü, bu yıllarda işçi göçü biçiminde Batı Avrupa'ya da yönelir. Batı Avrupa'ya Türk işçi göçüne benzer biçimde süren bu göç 1973 yılında göçmen alımlarının durdurulmasının ardından (Kıbrıs Harekati'nin da tesiriyle) aile birleşimleri biçiminde devam eder. Yunan vatandaşlarının 1988'de AB içinde serbest dolaşım hakkına kavuşmasıyla, ikinci ve daha büyük bir göç akımı yaşanır. Bugün bu göçler neticesinde 25.000 kişilik bir Batı Trakyalı Türk nüfusun Avrupa'da biriktiği tahmin edilmektedir.

Makale Batı Trakya Türklerinin Avrupa'ya göçlerini dönemler halinde ele almakta ve empirik veriler ile Avrupa'da yaşayan Batı Trakya Türklerinin kimlik algılamalarına dair genel bir bakış sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Batı Trakya Türkleri, , göç, Avrupa'ya göç

Abstract

The Western Thrace Turks, whose position was recognised as a minority by Treaty of Lausanne, has started to emigrate from that area in the period of post-Balkan war. The strict minority policy of Military Junta, which seized the Greece government in 1967, caused serious emigration movement from Trace. Although the main direction of emigration is to Turkey, they tended to the West Europe as worker migrants during these years. The migration is proceeded like the worker migrations from Turkey to Europe.

* Türkiye Araştırmalar Merkezi Vakfı – Essen

The Emigration continued through the family reunion. After the Greek's gaining in 1988 of right of freely circulation in EU, the second and the bigger migration movement started. Today, because of these migrations ,it is estimated that 25.000 West Thrace Turks is living in Europe.

This article handles the migrations of West Thrace Turks part by part and presents a general view about the perception of identity of them with the empiric dates.

Key Words: West Thrace Turkish, immigration to Europe

1. Batı Trakya'dan Almanya ve Diğer Batı Avrupa Ülkelerine Göçler

Almanya başta olmak üzere Batı Avrupa ülkelerine Batı Trakya Türklerinin göçleri Türkiye'den bu ülkelere göçe benzer şekilde işgücü göçü şeklinde ortaya çıkar. Batı Trakya Türklerinin Türkiye ve Yunanistan haricinde en yoğun olarak yaşadıkları ülke olan Almanya ile Yunanistan arasında işgücü alımı antlaşması 1960 tarihini taşısa da, Batı Trakya Türklerinin göçleri 70'li yılların başlarında gerçekleşir. 1973 Kasım ayında Federal Almanya Hükümeti'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu üyesi ülkeler haricinde yabancı işçi alımı durdurma kararına (Anwerbestopp) dek süren göçün birinci perdesinin ardından, Yunanistan vatandaşlarının Avrupa Birliği içerisinde serbest dolaşım hakkı edinmesiyle ikinci bir göç dalgası yaşanır.

Avrupa'da kalıcılığa dönük göçün önemli bir parçasını ise çoğunlukla eğitim amaçlı olarak gittikleri ülkelerde yerleşenlerin tabi olduğu beyin göçüdür. Bu göçte İngiltere, Almanya'dan daha çekici bir merkez olarak ön plana çıkmıştır. Kalıcılığa dönük olmayan bir başka hareketlilik ise Hollanda başta olmak üzere Avrupa'nın liman kentlerine dönemsel çalışma amacıyla gelenlerin dahil olduğu mevsimlik göçlerdir. Yunanistan haricinde AB ülkelerine dağılmış bu nüfusa dair istatistiki veriler bulunmamasına rağmen yapılan tahminler toplam nüfusun 25-40.000 arasında olduğunu öngörmektedirler. Kişisel gözlemlerimiz 25-30 bin arasında bir değerle aklı yatkın olduğunu göstermektedir. Bu toplam nüfusun yaklaşık % 80'i Almanya Federal Cumhuriyeti'nde yoğunlaşmıştır. Almanya'daki nüfus başta Kuzey Ren Vestfalya, Bavyera ve Hessen eyaletleri olmak üzere eski "Batı Almanya"yı oluşturan 11 eyalete dağılmıştır.

1.1. Birinci Göç Dalgası 1970-1973

Batı Trakya'dan Almanya ağırlıklı Avrupa'ya göç diğer Yunan vatandaşlarına nazaran geç başlar. 70'li yılların başında gerçekleşen bu göçün gecikme nedeni, pek çok azınlık mensubuna göre Yunanistan'ın bu konuda izlediği bilinçli politikadır. Bu tezi savunanlara göre azınlığı ülkeden çıkarmayı hedefleyen

Yunanistan, azınlık mensuplarının geri dönme ihtimalleri yüksek görülen Almanya'ya göndermek yerine, onları Türkiye'ye göç etmeye zorlamıştır.¹ Yine bu tezi savunanlara göre Yunanistan'da o dönem iktidarda bulunan cunta, "gidenlerin geri dönmeyeceğini varsayarak" azınlık mensuplarının Almanya'ya gidişlerinin yolunu açmıştır. Bu dönemde Almanya'ya işçi olarak gelen göçmenlerin büyük bölümü işlemlerinin olağanüstü bir hızla tamamlanarak Almanya'ya gönderildiklerini söylemektedirler.² "Almanya'daki Yunan uyruklu nüfusun gelişimine" dair grafik incelendiğinde iddianın inandırıcılığı artmaktadır.³ 1960 yılında Almanya ile Yunanistan arasında varılan işgücü gönderimi antlaşması sonucunda Yunanistan'dan gelen göçmenlerin sayısı 1970 yılında 342 bine ulaşmışken, Türk azınlıktan bu dönemde Almanya'ya gelmiş hemen hiç kimseye rastlanmaması kafalardaki soru işaretlerini arttırmaktadır. Kırsal kökenli bir azınlığın içine kapanıklık oranı ve düşük mobilitesi göz önüne alınsa dahi bu kadar uzun süre hiç bir hareketliliğin görülmemesi dikkat çekicidir.

Yıl	1967	1970	1973	1976	1979	1982	1985
Sayı	200961	342891	407614	353733	296803	300824	280614
Yıl	1988	1991	1994	1997	2000	2001	2003
Sayı	274973	336893	355583	363202	365438	362708	354600

Kaynak: "Greece", <http://de.wikipedia.org/wiki/Griechen>, Bağlantı Tarihi: 30 Nisan 2006.

Batı Trakya'dan Almanya'ya göçünü Yunan uyruklu diğer göçmenlerden ayıran bir faktör de göç edenlerin sayılarının birikimli olarak artmasıdır. Alman Dışişleri Bakanlığı'nın ülke bilgileri başlığı altında Yunanistan'a dair verdiği

¹ Alioğlu, **Dünden Bugüne Batı Trakya**, Bursa: Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu Yayını, 2005, s. 215. **Mehmet Mehmet İle Mülakat**, Eski ABTTF Başkanı, Stuttgart, 16 Nisan 2005. **Witten Derneğinde Göçmenler İle Mülakat**, 9 Nisan 2005.

² Birinci göç dalgası ile Almanya'ya gelen Eski ABTTF Başkanı Mehmet Mehmet, başvurusundan bir hafta sonra olumlu cevap aldığını söylemektedir. **Mehmet Mehmet ile Mülakat**, Eski ABTTF Başkanı, Stuttgart, 16 Nisan 2005.

³ Trakya'nın dağlık ve geri kalmış bir bölge olarak ekonomik bir problem alanı teşkil ettiğini bu nedenle de 50'li ve 60'lı yıllardaki ekonomik durgunluk esnasında Müslümanlardan daha çok Hristiyanların yabancı ülkelere göç etmek durumunda kaldığını kaydeden Yunan Dışişleri Bakanlığı, üstü kapalı olarak azınlık mensuplarının bu tezini doğrulamış olmaktadır. Republik Griechenland, **Griechenland in der Welt: Eine Gesamtdarstellung der ausenpolitischen Beziehungen als Mitgliedstaat der EU**, Griechische Botschaft Presse- und Informationsbüro, Bonn, 1998, s. 77.

bilgiye göre bugüne dek Almanya’da çalışma amaçlı bulunmuş kişi sayısı 1 milyonu bulmaktadır. Bunun anlamı Almanya’da bulunan Yunanlı göçmen sayısının yaklaşık 2 katı aradan geçen sürede ülkesine geri döndüğüdür.⁴ Batı Trakya Türkleri için ise durum tam tersinedir. Göçün başladığı günden bu yana sayı yaklaşık üçe katlamıştır. Almanya’ya Türkiye’den gelen göçle bu bağlamda benzeşlik gösteren Batı Trakya Türklerinin göçünü Türkiye’den göçe benzer kılan bir diğer faktör, Almanya’nın göçmen alımını durdurma kararının hemen ardından aile birleşimlerinin hız kazanmasıdır. Ancak Türkiyeli göçmenler için sürecin akışı içinde kendiliğinden ortaya çıkan bu durumu Batı Trakya Türkleri için hızlandıran etmen, 1974 Kıbrıs Harekâtı’nın ardından ortaya çıkan savaş endişesidir. Ailelerinin can güvenliğinden endişe eden Batı Trakyalı Türk göçmenler derhal ailelerini Almanya’ya getirme yolunu seçerler. Witten Batı Trakya Türkleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği’nin kurucu üyelerinden Hayati Habipoğlu o dönemde yaşadıklarını şöyle anlatmaktadır:

“72’de geldim buraya, biraz durdum, sonra baktım yalnız olmayacak, 73’de ben ailemi ve tek çocuğumu getirmiştım buraya, baktım Almanya’da iş yok, Almanlar pek hoşuma gitmedi, yenge gitti memlekete geri, ben kaldım burada. Daha birkaç ay durup ben de dönecektim. Bir çıkarma oldu, yenge de çocuk da geldi geri, tercümana da 200 € para verdim, ev bulsun bana diye. Fabrikanın tercümanı. Bir Yunanlı’ydi. Ona demedim Yunanlılar bizi kesecek diye, tersini konuştum, bizi dedim Türkler kesecek, bana dört günde bir ev buldu, bu durduğum evi buldu, 74’de ondan sonra gittim çocukları falan aldım geldim, Allah bin bereket, o günden bu güne kadar buradayız.”

Batı Trakya’dan ilk göç edenler geri döndüklerinde Almanya’da çalışarak elde ettikleri birikimle bir miktar tarla, traktör vb. satın almak niyetindedirler. Ancak Yunanistan’da iktidara gelen cunta gayrimenkul alımını engelleme ve traktör ehliyeti vermeme gibi politikaları çoktan uygulamaya koymuştur. Buna karşın bu yönde bir umut beslenerek Avrupa’ya gelinmiş olması, cunta iktidarı ile belirginleşen ihlallerin son bulacağı yönünde bir umudun hala bulunuyor olmasıdır. Yine de gelenlerin kafasında bir belirsizlik hâkimdir. Bu belirsizliklere son veren Kıbrıs Harekâtı sonrası gelişmeler olur. Cunta iktidardan düşürülmesine rağmen azınlık haklarında hiç bir iyileşmenin olmaması gözleri Türkiye’ye çevirir. Yatırımlar Türkiye’ye yapılır. Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu’nun (ABTTF) kuruluşundan önce oluşturulan dernekler arası koordinasyon kurulunun Türkiye’ye heyetler göndererek bu alanda karşılaşılan zorlukların giderilmesi

⁴ “Greece”, <http://www.auswaertiges-amt.de/diplo/en/Laender/Greece.html> ; Bağlantı tarihi: 10 Nisan 2006.

yönünde istekte bulunması bu bağlamda şaşırtıcı değildir.⁵ Batı Trakya ve Türkiye’de yaşayan Yunan uyruklu Batı Trakya Türkleri de kapsayan aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere, mülk ediniminde Bursa, İstanbul ve İzmir gibi Batı Trakya Türklerinin yoğun olarak yaşadığı kentler tercih edilmiştir. Almanya’da yaşayan 1. kuşak göçmenler arasında Türkiye’de mülk edinmemiş kimse yok gibidir. Bu bağlamda Türkiye’de Yunan uyruklularca edinilmiş 11.505 gayrimenkulün önemli bir bölümünün Almanya’da yaşayan göçmenlerce alınmış olduğunu düşünmek gerekir. 90’lı yılların başında gayrimenkul ediniminin önündeki engellerin kaldırılması, Türkiye’den mülk edinimlerini azaltmışken, Avrupa’da yaşayan Türkiye kökenli göçmenlere paralel bulunulan ülkede kalıcılığın keşfi ile bu ülkelerde gayrimenkul edinimine yönelmesi bu etkiyi güçlendirmiştir.

İl	Türk	Yunan	Gerç. Kişi	Kişi Sayısı	Arazi-Arsa Mülkiyeti	Arazi -Arsa Mülk. (Bina/Konut)	Konut No.	Konut m ²	Toplam m ²		
İZMİR	1327	20	1.347	1.276	275.454	248	34.707	524	20.111	330.272	
KAYSERİ	Tümü Türk		1	1	0	0	450	0	0	450	
KIRKLARELİ	Tümü Türk		11	11	614	1	309	8	205	1.228	
KOCAELİ	443 Türk		443	443	301	116.969	22	3.911	120	4.820	126.700
KONYA	Tümü Türk		5	2	0	0	0	5	186	186	
AFYON	Tümü Türk		543	490	383	477.062	42	10.015	118	4.264	491.341
MANİSA	542 Türk, 1 Yunan		543	490	383	477.062	42	10.015	118	4.264	491.341
ANKARA	25 Türk, 3 Yunan		28	34	36	1.902	0	0	25	1.473	3.375
ERZİNCAN	1 Türk, 35 Yunan		36	36	36	15.186	0	0	0	15.186	
ANTALYA	Tümü Türk		23	16	8	6.401	0	0	15	427	6.828
MUGLA	Tümü Türk		78	68	27	20.215	18	8.395	34	3.965	32.575
AYDIN	40 Türk, 1 Yunan		41	41	9	18.541	4	1.014	28	2.317	21.872
NEVŞEHİR	1 Türk, 4 Yunan		5	4	0	78	0	350	0	428	
BALIKESİR	Tümü Türk		298	247	169	189.500	36	10.370	93	4.370	204.240
SAKARYA	80 Türk		80	88	95	15.544	4	810	21	988	17.342
BATMAN	Tümü Türk		168	166	21	9.906	0	0	87	8.326	18.532
PEKİRDAG	105 Türk, 3 Yunan		108	106	21	9.906	0	0	87	8.326	18.532
BURSA	4008 Türk, 17 Yunan		4.025	5.699	2.606	1.501.286	540	75.022	879	27.532	1.603.840
YALOVA	334 Türk, 1 Yunan		335	405	134	87.619	19	4.085	183	7.795	99.199
CANAKKALE	2 Türk, 12 Yunan		14	10	10	11.978	0	48	0	12.026	
TOTAL	(11.505 Türk, 1053 Yunan)		12.558	14.448	5.660	3.722.091	1.699	259.580	5.196	183.954	4.165.625
ÇORUM	Fuat Aksu, "Confidence Building, Negotiation and Economic Cooperation Efforts in Türk-Yunan Relations (1990-2004)", <i>Türk Review of Balkan Studies</i> , Annual 2004, ss. 31-109									164	
DÜZCE	www.turkmerkezi.org/makaleler/trgreconomy.htm, Bağlantı Tarihi: 10.05.2006						0	0	1	27	27
EDİRNE	89 Türk , 1 Yunan		91	87	40	202.538	17	5.490	34	2.845	210.873
ESKİŞEHİR	Tümü Türk		24	20	2	424	5	873	17	608	1.905
GAZİANTEP	1 Yunan		1	1	0	0	0	0	1	76	76
HATAY	3 Türk , 12 Yunan		15	12	10	18.614	5	1.195	0	0	19.809
İSTANBUL	4060 Türk, 941 Yunan		5.001	5.305	1.271	752.260	732	102.372	2.998	93.152	947.784

⁵ "Federal Almanya'daki Derneklerimiz Adına Ankara'ya Giden Heyetin Yaptığı Temas ve Görüşmeler Hakkında Tutanak" **ABTTF Öncesi Arşiv Belgesi**, ty, yy.

Batı Trakyalı Türk göçmenleri Türkiyeli göçmenlerden ayıran temel olgulardan biri yeni gelinen ülkeyi algılayış biçimine ilişkindir. “Baskı altında” yaşanan dışlayıcı bir toplum yapısından çıkılarak gelinen ülkedeki özgürlükler, Almanya’ya dair üretilen imgelerin ziyadesiyle pozitif olmasına yol açmıştır. Birinci kuşaktan Batı Trakyalı göçmenler Batı Trakya’dan geldikten sonra Almanya’yı çok rahat bulduklarını ifade etmektedirler. Bu çizgi Almanya’ya ilişkin olarak üretilmiş edebi eserlerden de okunabilmektedir. Araştırmacı Feyyaz Sağlam’ın “Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler” adlı eserinde derlenmiş, Almanya’daki Batı Trakya Türklerine ait edebi eserlerin önemli bölümü Batı Trakya sorununu anlatan mücadele çağrısı niteliğinde şiirlerken, doğrudan Almanya’yı anlatan şiirlerde yalnızca bir sıra hasreti okunmakta, Almanya olumlu bir imaj içerisinde şiirlerde yer bulmaktadır.

Giderek biz de hasretliğe alıştık

Gece gündüz durmayıp evcek çalıştık

İşi sıkıca tuttuk bolca paraya kavuştuk

Hesabımı bilen için kazanç yolu Almanya⁶

Vidyoyu, para ve kolumda bilezikler

İsterseniz bana gurbetçi karısı diyebilirsiniz

Sürdüğüm hayatı kıskanırsınız da

Yalnızlıktan tükendiğimi görmezsiniz⁷

(Ali Rahmi)

Almanya’ya yerleşen birinci kuşak Batı Trakyalı Türk göçmenlerin yerleşim alanları Yunanlı göçmenlerinkine paralel belirlenmiş, daha sonra gelecek göçmenlerin geliş yönleri için de tayin edici olmuştur. Giessen, Nürnberg, Kelsterbach, Düsseldorf, Gütersloh ve Hagen gibi kentler etnik Yunanlılar gibi Batı Trakya Türklerinin de yoğun olarak bulunduğu şehirler olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 3.
Eyaletlere Göre Almanya’da Yunan Uyraklı Göçmenler (2003)

⁶ Feyyaz Sağlam, *Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler Cilt II*, İzmir, 1993, s. 143.

⁷ Sağlam, *Yunanistan...*, s. 147.

Eyalet	Nüfus
Baden-Württemberg	81.529
Bavyera	72.763
Berlin	10.209
Brandenburg	696
Bremen	1.264
Hamburg	7.640
Hessen	37.054
Mecklenburg-Vorpommern	529
Aşağı Saksonya	17.902
Kuzey Ren Vestfalya	105.846
Rheinland-Pfalz	8.192
Saarland	1.067
Saksonya	1.794
Saksonya-Anhalt	1.110
Schleswig-Holstein	3.818
Thüringen	616
Toplam	354.630⁸

Kaynak: Isoplan (http://www.isoplan.de/aid/2004-3/images/s12_griechen_gr.gif)

1.2. İkinci Göç Dalgası 1988-1991

Yunanistan'ın 1981'de o zamanki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğuna katılmasının ardından, 1.1.1988'de Yunan vatandaşları serbest dolaşım hakkına sahip olur. Azınlığın bölgeden toplu göçünün konuşulduğu ve toplu bir göç ihtimaline karşı Türkiye'nin bölgeden göçün önünü alacak tedbirlere yöneldiği günlerde, Avrupa Birliği ülkelerinin kapılarını Yunan vatandaşlarına açması bölgeden ciddi bir göçü beraberinde getirir. Bu evrede 10 binin üzerinde Batı Trakya Türk azınlığı mensubunun bölgeyi terk ederek Avrupa'ya, Almanya başta olmak üzere geldiği tahmin edilmektedir. Önceden yerleşmiş tanıdık ve akrabalarının yaşadığı bölgelere yerleşen bu yeni göçmenler arasında önemli bir bölümü, henüz gelişte ailesi ile birlikte yerleşme yolunu seçer. Ekonomik nedenlerin de üzerinde belirgin bir etkide bulunduğu bu göçe dahil olanların göçlerine dayanak oluşturmada politik nedenlere yaptıkları atıflar ilk kuşak

⁸ Isoplan tarafından federal ve eyalet istatistik dairelerinin sunduğu verilere dayanılarak hazırlanan bir grafikten derlenen eyaletlere göre nüfus rakamları toplandığında grafik üstünde verilen toplam sayıya ulaşamamaktadır. Küçük sayılabilecek bu farkın nedeni federal düzeyde kullanılan güncel rakamların eyaletler düzeyinde güncellenmemiş olması ya da tam tersi olmasıdır. "Griechen in Deutschland", http://www.isoplan.de/aid/2004-3/images/s12_griechen_gr.gif ; Bağlantı tarihi: 10 Haziran 2006.

göçmenlerden daha belirgindir. “88 göçmenleri”nden (bu kendilerince kullanılan tabir) Witten Derneği Başkanı Sami Yusuf Almanya’ya gelirken Gümülcine’deki demirci dükkânını kapatmak zorunda kaldığını, dükkânını açtıktan sonra 3 yıl geçmesine rağmen arabasına plaka verilmediğini söyledikten sonra geliş hikâyesini şöyle anlatmaktadır:

“Bizim zamanımızda Yunanistan’ın baskısından dolayı kaçtık Avrupa’ya. Ekonomik sıkıntımız yoktu; yahut Almanya’ya gelip de 5 sene sonra bir traktör alıp, yahut iki baş hayvan alıp geri döneceğiz diye bir düşüncemiz de yoktu. Tamamen yerleşmek için geldik buraya bir çare aramak için geldik buraya. Baskıdan dolayı geldik, yoksa paramızı çıkartabilirdik Batı Trakya’da”

Ekonomik yönü politik yönüne göre arka planda kalan bu göçe dahil olanların kurgularındaki farklılık yaşam tarzlarına da yansır. Birikimden ziyade daha iyi yaşamının ön plana çıktığı tüketime dönük iktisadi davranış, onların birinci göç dalgası ile gelenlere nazaran daha dışa açık bir yaşam tarzıyla yeni ülkedeki yeni hayata başlamalarını sağlar. Bunun yanında Avrupa vatandaşlığının sunduğu avantajlar çerçevesinde daha az bürokrasiyle karşılaşmaları “öteki” olarak yaşanan yeni ülkenin daha fazla benimsenmesini sağlar. Diğer yandan yeni gelen göçmenlerin dil konusundaki dezavantajları, uzun süredir Almanya’da yaşamakta olan tanıdık akraba vs. yardımıyla giderilir. Ardından dünyaya gelen çocuklar da bu eksikliğin giderilmesinde önemli rol üstlenirler. Batı Trakyalı “88 göçmenleri” arasında gözlemlenebilir olan, Almancaya birinci kuşak mensuplarına nazaran daha hâkim olmalarıdır. Bunda büyük olasılıkla yeni gelen göçmenler için “geri dönüş miti”nin etkisini yitirmiş olması önemli rol oynamıştır. Diğer yandan ilk kuşak göçmenlerde olduğu gibi kişilerin dil eğitimine tabi tutulmaksızın çalışma yaşamına dahil olmalarından kaynaklanan dezavantajları da söz konusudur. İkinci olarak, yeni gelen göçmenlerin önceden gelmiş olanların yanlarına yerleşmeleri bir içine kapanma sürecini beraberinde getirmiş, bu durum dil öğrenimi konusunda bir dezavantajı doğurmuştur. Dil öğrenimi konusunda sorununu açık yüreklilikle dile getiren bir göçmenin şu sözlerine bu bağlamda kulak vermek yerinde olacaktır.

“Ben buraya Almanya’ya geldim, ilk önce Yunan firmasına girdim, Yunan firmasında sorun çıkmadı, Yunancayı bildiğimizden. Ondan sonra işi bıraktım ordan çıktım Türk firmasına girdim şimdi, gerek yok Türk firmasında yani Almanca problemi diye bir şey yok. İşimiz hiç Almanca öğrenmeden gideceğiz. Bir Alman firmasına girmeden dönüp gidecem diye korkuyorum. İş yerinde hepimiz Batı Trakyalıyız, açan da biziz kapayan da biziz. Almanca kime konuşcan, yok. Şef yukardan iniyor Türkçe, ikinci şef o da Türkçe, bir meister [ustabaşı] var, o da ilgilenmiyor bizimle”

1988 yılı başı itibariyle Yunan vatandaşlarına serbest dolaşım hakkı tanınmasıyla başlayan göç 1991 yılına dek hızla sürer. Bu süreçte diğer Yunan vatandaşlarının da önemli ölçüde yer aldıkları yukarıda sunulan Tablo 2.1.’den gözlemlenmektedir. Rakamlardan görüldüğü üzere 1988’de 270 bin civarında olan

Almanya'daki Yunan uyruklu göçmen sayısı 60 binlik bir artışla 1991'de 330 bin dolayına çıkmıştır. Almanya'daki Yunan uyruklu nüfusta meydana gelen bu % 22'lik artışa karşın, azınlık nüfusunun % 200 dolayında büyümesi azınlık mensuplarının Avrupa'yı kendileri için bir çıkış yolu olarak gördüklerini göstermektedir. Eldeki istatistiksel verilere göre Yunanistan nüfusunun % 3,5'i Almanya'da yaşarken, Batı Trakya azınlığı içerisinde bir oranlamaya gidildiğinde bunun % 20 dolaylarına eriştiği görülmektedir.

1.3. Mevsimlik Göç

Batı Trakya'nın kuzeyinde yer alan dağlık bölge insanları ağırlıkta olmak üzere kırsal kesimde yaşayan azınlık mensuplarının dahil olduğu bu göç 1988 sonrasında yaygınlaşmıştır. Ülke içi mevsimlik göçte önemli bir yer tutan gemi-tersane işçiliği, serbest dolaşım sonrası daha iyi gelir imkânı sunan yabancı gemilerde ve tersanelerde çalışma şeklinde uluslararası alana açılmıştır. Hollanda'nın liman kentleri ve Almanya'da Bremen ve Hamburg gibi şehirler bu göçün yoğunlaşma noktaları olarak ön plana çıkmaktadır. Ürün toplama mevsimlerinde Avrupa'nın tarım ekonomisine sahip ülkelere dönük olarak göçler ise bunun yanında bir diğer türü oluşturmaktadır. Temelde kalıcılığa dönük olmayan bu göç, zaman içerisinde yöneldiği ülkelerde yerleşik bir nüfus bırakmıştır. Batı Trakya Türklerinin Almanya'dan sonra en fazla yöneldikleri Batı Avrupa ülkesi olan Hollanda'da yaşayan göçmenler arasında önemli bir bölümü mevsimlik çalışma amacıyla gelip yerleşenler oluşturmaktadır. Ancak bu göçte çekim merkezini ve "yol göstericiliği" daha önce yerleşmiş olan "hemşehriler" değil, ülkede yaşayan Türkiye kökenli göçmenler oluşturmaktadır.

1.4. Beyin Göçü

Yunanistan'ın taşrası olan Batı Trakya'nın sınırlı olanakları, bölgeden beyin göçüne yol açmaktadır. İktisadi alandaki kısıtlar dışında, azınlığın kamu istihdamında maruz kaldığı ayrımcılık, Yunanistan içinde veya dışında eğitim almış ya da dışarıda eğitim almak isteyen çok sayıda azınlık gencinin başka ülkelere göçüne neden olmaktadır. Bu göçün en yoğun olarak gerçekleştiği ülke olan Türkiye haricinde ABD'den İngiltere'ye, Hollanda'dan İtalya'ya çok farklı coğrafyalarda yüksek öğrenimli Batı Trakya Türklerine rastlamak mümkündür. Avrupa merkezli beyin göçü ele alındığında, en fazla tercih edilen ülkenin İngiltere olduğu görülmektedir. Londra ağırlıklı olmak üzere İngiltere'ye yerleşen Batı Trakya Türklerinin sayısının 600-700 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Almanya ise bu konuda ikinci sırada yer almaktadır. Beyin göçüne tabi olarak Avrupa'ya göç etmiş göçmenlerin daha yüksek gelir seviyesine sahip olmaları, uluslararası geçerliliği olan en az bir dil bilmeleri ve eğitimlerinin kendilerine kazandırdığı vizyon onları diğer göçmenlerden ayırmaktadır.

2. Batı Avrupa'da Yaşayan Batı Trakya Türklerinin Kimlik ve Din Algılamaları, Avrupa'daki Yaşamları

Batı Trakya'dan göç ederek Batı Avrupa ülkelerinde kümelenmiş 30.000 dolayında Türk, bu ülkelerde yaşayan Türk ve Yunanlı göçmenler arasında kendilerine has bir özel alan geliştirmiştir. Türkiye'nin ve Yunanistan'ın ulusal sosyalizasyon süreçleri dışında kalarak, din ve etnisiteyi aynı potada eriten bir kimlik alanı yaratan Batı Trakya Türkleri diasporada, bu kimliklerinin sunduğu zeminde Türk göçmenler ve Yunanlı göçmenlere karşı kendilerini konumlandırarak yeni bir kimlik yaratmıştır. Türkiye kökenli Türk göçmenlerle benzeşime daha yatkın bu kimlik, bölgenin gerçeklerinden de tümüyle kopmuş değildir. Çalışmanın bu bölümünde yer alan veriler 2005 yılında 167 denekle gerçekleştirilen bir anketin sonuçları olup, Avrupa'da yaşayan Batı Trakya Türklerinin dinsel ve ulusal kimliklerine dair ana hatları ortaya koymayı ve yeni ülkedeki yaşam biçimlerine dair bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir.

2.1 Avrupalı Batı Trakya Türklerinde Kimlik ve Din Algılamaları

Ankete katılan azınlık mensuplarına kendilerini ne şekilde tanımladıklarına dair soruya verilen yanıtlar, "Türk" kimliğini içeren ifadelerin tartışmasız bir üstünlük taşıdığını göstermektedir. Katılımcıların % 92,2'si bu kavramı barındıran ifadeleri tercih ederken, Yunanistan'ın öne sürdüğü azınlığın üç farklı etnisiteden oluştuğu yönündeki tezin aksine Pomak ve Roman kimliklerini beyan eden hiç kimse olmamıştır. Yunanistan'ın azınlığa ilişkin resmi tanımlaması olan "Müslüman Yunanlı" kimliği yalnızca % 1,2'lik bir grupça benimsenirken, diğer cevaplar % 2,4'lük bir dilimi kapsamaktadır. Diğer cevaplar arasında "insan", "dünyalı" gibi evrensel kimlikler kullanılmaktadır. Herhangi bir kimlik tanımlamasına gerek duymadığını söyleyenlerin oranı % 3,6 iken, katılımcıların % 0,6'sı soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Tablo4. Avrupa'da Yaşayan Azınlık Mensuplarının Kimlik Tanımlamaları	
Kimlik Tanımlaması	Oran (%)
Türk	29,34
Müslüman Türk	58,08
Yunanlı Türk	4,79
Müslüman Yunanlı	1,20
Diğer	2,40
Bu Tür Tanımlara Gerek Duymuyor	3,59
Yanıt Yok	0,60
Toplam	% 100
Kaynak: Avrupalı Batı Trakya Türkleri Anketi Sonuçları	

Araştırmanın sonuçları dindar bir kitle olduğu gözlemlenen azınlığın bu eğilimini Avrupa'da da sürdürdüğünü göstermektedir. Kendisini çok dindar ve

dindar kategorisinde tanımlayanların oranı % 57,7'yi bulurken, çok dindar olmadığını söyleyenlerin oranı % 37,3'dür- Hiç dindar olmadığını söyleyen grubun oranı ise % 3,7'lere düşmektedir.

Dindarlık Düzeyi	Oran (%)
Çok dindar	16,1
Dindar	41,6
Çok Dindar Değil	37,3
Hiç Dindar Değil	3,7
Yanıt Yok	1,2
Toplam	% 100

Kaynak: Avrupalı Batı Trakya Türkleri Anketi Sonuçları

	Dindarlık				
	Çok Dindar	Dindar	Çok Dindar Değil	Hiç Dindar Değil	Yanıt Yok
Kimlik Tanımı	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Türk	26,92	17,91	39,66	33,33	50,00
Müslüman Türk	65,38	70,15	50,00		
Yunanlı Türk	7,69	8,96			
Müslüman Yunanlı		2,99			
Diğer			6,90		
Bu tür tanımlara gerek duymuyor			3,45	66,67	
Yanıt Yok					50,00

Kaynak: Avrupalı Batı Trakya Türkleri Anketi Sonuçları

Subjektif bir tanımlama olan dindarlık düzeyleri ile kimlik tanımlamaları arasında bir ilişkisellik görülmektedir. Ancak bu ilişkisellik kesintisiz bir doğrusallık arz etmemektedir. Kendisini dindar olarak vasıflandıranlar Müslüman tabirini içeren bir Türk kimliğine daha fazla eğilim gösterirken, çok dindar olduklarını beyan edenler arasında dini içermeyen bir etnik kimlik tanımına dönük

görece yüksek eğilim şaşırtıcıdır. Daha şaşırtıcı olanı ise çok dindar olmadığını beyan edenler arasında dini kimlik tanımını benimseyenlerin toplamın yarısını teşkil etmesidir. Bu durum çalışmanın önceki bölümlerinde sözünü ettiğimiz dinsel ulusal kimlik arasında uzlaşma sonucu oluşturulan yeni kimliğin göç edilen yeni coğrafyaya da taşındığını göstermektedir. Tablo 2.9.'dan da açıkça görülebileceği gibi, dindarlık eğilimini azaldıkça farklı kimlik tanımlamaları ortaya çıkmaktadır. Bu durum Batı Trakya Türk kimliğinde din ve etnisitenin iç içe geçmiş faktörler halini almış olduğunu göstermektedir.

2.2. Göç ve Avrupa'da Yaşam

Avrupa'da yaşayan ve sayılarının 30.000'i bulunduğu tahmin edilen Batı Trakya Türklerinin Batı Trakya Türklerinin yaklaşık üçte ikisini 1988 yılı sonrasında serbest dolaşım yoluyla göç edenler oluşturmaktadır. Örgütler içerisinde de aktif olarak yer alan bu kuşak göçmenler, görece genç bir topluluk olmaları ve göçlerinin ardından dünyaya gelen çocukları çoğunlukla henüz okul çağında olduğundan dolayı örgütlü yaşamda sayılarına denk oranda temsil edilmemektedirler. Tablo 3.7'de sunulan verilerden de gözlemlenebileceği üzere araştırmaya katılan 16 yaş üstü Batı Trakya Türklerinin % 57,8'ini 1988 sonrasında göç etmiş göçmenler oluşturmaktadır. İkinci büyük grubu ise 1974 Kıbrıs Harekâtı sonrasında Almanya'ya gelmiş veya burada doğmuş kişiler % 26,1 ile oluşturmaktadırlar. İşçi göçü ile gelmiş birinci kuşak göçmenlerin oranı ise sadece % 16,1'dir.

Tablo 7. Batı Trakya Türklerinin Almanya'da Bulunma Süreleri	
Kalış Süresi	Oran (%)
0-5 yıl	5,6
6-10 yıl	3,1
11-17 yıl	49,1
18-31 yıl	26,1
31+	16,1
Toplam	% 100
Kaynak: Avrupalı Batı Trakya Türkleri Anketi Sonuçları	

Önemli toplumsal olayların yaşandığı dönemlerde göçleri yoğunlaşan azınlık mensuplarının üçte birinden biraz fazlası (% 34,7) göçlerini gerekçelendirirken “azınlık üzerindeki baskılardan söz ederken”, % 49,6'sı ekonomik nedenleri de göç gerekçesi olarak saymaktadır.

Yaşanılan ülkeye yerleşikliğinin bir göstergesi sayılan gayrimenkul sahipliğinde, Batı Trakya Türkleri için Almanya Yunanistan ve Türkiye'den sonra üçüncü sırada yer almaktadır. Araştırmanın sonuçları Almanya'da gayrimenkul

sahibi olanların yalnızca % 20,8 düzeyinde kaldığını gösterse de bu rakamlar yanıltıcı olmamalıdır. Zira, Almanya'da gayrimenkul edinimi yönündeki trend son birkaç yılda ortaya çıkmış olmasına karşın erişilen düzey hayli önemlidir. Yunanistan'da gayrimenkul sahibi olanların oranı % 61,3 düzeyinde iken, bu gayrimenkullerin önemli bir bölümünü miras yoluyla devralınan mülkler oluşturmaktadır. 1991 yılından sonra gayrimenkul ediniminin önündeki engellerin kaldırılmasından sonra bölgede gayrimenkul edinimi yönünde eğilim artmış, Türkiye gayrimenkul yatırımları için uzun süre sahip olduğu cazibesini yitirmeye başlamıştır. Zamanında Türkiye'de mülk edinmiş pek çok kişi bunları elden çıkarmaya başlamış olmasına karşın hala Avrupa'da yaşayan 10 Batı Trakya Türkünden dördünün Türkiye'de gayrimenkulü bulunmaktadır.

		Oran %
Almanya'da Gayrimenkul	Hayır	79,2
	Evet	20,8
Yunanistan'da Gayrimenkul	Hayır	38,7
	Evet	61,3
Türkiye'de Gayrimenkul	Hayır	60,7
	Evet	39,3

Kaynak: Avrupalı Batı Trakya Türkleri Anketi Sonuçları

Deneklere yöneltilen tüm koşulların eşit olması halinde hangi ülkede yaşamayı isteyecekleri yönündeki soruya verilen yanıtlar da göç süreci sonrasında oluşan ülkesel bağlılıkları tespit etmek için ilginç veriler sunmaktadır. Tablo 3.9'da açıkça görüldüğü üzere, Almanya'da yaşayan azınlık mensuplarının yaklaşık dörtte üçü tüm koşulların eşit olması halinde Batı Trakya'da yaşamak isteyeceğini beyan etmektedir. Bunu % 13 ile Türkiye, % 9,3 ile Almanya izlemektedir. Seçenekler arasında Yunanistan'ın Batı Trakya haricinde bir bölgesi şıkkı da bulunmasına karşın bu tercihi kullanan olmamıştır. Rakamlara yansıyan bölge ile bağların hâlâ çok güçlü olduğu ve istendiği halde yaşanamayan bir "kaybedilmiş ülke" imajının diyaspora da üretilmiş bulunduğu görülmektedir.

	Oran (%)
Batı Trakya	74,7
Türkiye	13,0
Almanya	9,3
Diğer	1,9
Yanıt Yok	1,2
Toplam	% 100

Kaynak: Avrupalı Batı Trakya Türkleri Anketi Sonuçları

Toplumsal ilişkiler açısından elde edilen verilerden alışveriş tercihleri, topluluğun Avrupa'daki Türk toplumunun bir parçası olduğunu göstermektedir. Türk ürünlerinin satıldığı işyerlerinden alışverişini yapanların oranı % 86,7 seviyesindeyken, Yunan işyerlerini kullananların düzeyi % 16,9 seviyesinde kalmaktadır. Yakın arkadaş çevrelerine dair veriler de bu tespiti doğrulamaktadır. Azınlık mensuplarından % 88,8'i yakın arkadaş çevresini Batı Trakya Türkleri arasından seçerken, Türkiye kökenli Türklerin arkadaş çevresinde yer alma oranı % 70 seviyesinde bulunmakta, Almanlara arkadaş çevresinde yer verenlerin oranı % 42,6'ya düşerken, Yunanlılarla arkadaşlık, Almanya'da yaşayan diğer göçmenlerle arkadaşlık gibi % 20,7 seviyesinde kalmaktadır. Bu rakamlar aynı tabiiyeti taşıyan Yunanlı ve Batı Trakyalı göçmenlerin yeni gelinen ülkede birbirleri için tamamen yabancıya dönüştüklerini göstermektedir. İletişim gücünü çekilen topluluklara dair soruya verilen yanıtlarda da, Yunanlıların iletişim kurulması en güç topluluk olarak tanımlanmaktadır (% 34). Bunu % 20,6 ile Almanlar izlemektedir.

Görüldüğü üzere Alman toplumu Batı Trakya Türkleri için hâlâ mesafe ile yaklaşılabilir bir topluluktur. Bunun nedeni yeni gelinen ülkede azınlık mensuplarının % 68,1'inin en az bir kez ayrımcılığa uğradıkları hissini taşımalarıdır. Bu hissi taşıyanların % 52,3'ü Türk olduğu için, % 47,7'si ise yabancı olduğu için böyle bir durumla karşılaştığını düşünmektedir. Almanya'da yaşayan Batı Trakya Türklerinin en önemli sorunun ne olduğuna dair soruya verilen cevaplarda verilen yanıtlarda ilk sırayı Almanya'da yaşayan çocukların eğitimi alırken (% 64,3), katılımcıların % 36,3'ü işsizliği ve % 28'i yabancı düşmanlığını Almanya'da yaşanan sorunlar olarak ifade etmişlerdir. Avrupa'da yaşayan Batı Trakya Türklerinin en önemli sorunlarına dair ifadelerden Batı Trakya'da yaşanan azınlık ihlallerini işaretleyen katılımcıların oranı % 61,9'dur.

Sonuç:

Batı Trakya'da Türk azınlık için geçerli ekonomik ve siyasal koşulların neden olduğu göç, Türkiye dışında Batı Avrupa'ya özellikle Almanya'ya dönük olarak gerçekleşmiştir. Birinci göç dalgasında Yunan iş kurumlarının göçe yön veriyor olması, yerleşim bölgeleri açısından Batı Trakya Türkleri ile Yunanlılar arasında bir paralellik ortaya çıkmasına neden olmuş, ikinci göç dalgası ile gelenler de, önceden gelenlerle ilişkileri nedeniyle bu paralelliği güçlendirmiştir. Buna karşın köken bölgede yaşananlar ile Türk ve Yunan ulusçuluklarının birbirlerine karşı konumları, Batı Trakyalı Türk göçmenler ile Yunanlı göçmenler arasına mesafe koyarken, Batı Avrupa'da yaşayan yoğun Türk nüfus (4,2 milyon-Ocak 2007) ile yoğun ilişkiler ve işbirliği, genel yaklaşımlar ve istemlerde Türkiye kökenli Türk göçmenlerle günden güne hızlanan bir benzeşimi beraberinde getirmiştir. Buna karşın köken bölgeden taşınan bilinç –ve bir ölçüde AB vatandaşlığından kaynaklanan avantajları-, onların Türkiyeli Türk göçmenlerden farklılaştırarak, kurguladıkları yeni kimliğe ana rengini vermektedir.

AVRUPALI BATI TRAKYA TÜRKLERİNE DAİR KISA KAYNAKÇA

ABTTF Faaliyet Raporu, 27 Mart 2005-21 Mart 2006, Witten, 2006

Ackermann, Michael. **Die türkische Minderheit in Griechenland: Geschichte und Gegenwart**, Ulm: Gerhard Hess Verlag, 2000.

Alioğlu, Cafer. **Dünden Bugüne Batı Trakya**, Bursa: Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu Yayını, 2005.

Hersant, Jeanne. “Batı Trakya Türkleri'nin Avrupa'da Göç ve Hareketlilikleri”, **Toplumbilim**, Sayı 17, Ekim 2003, ss. 85-94.

Oran, Baskın, **Türk – Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu**, Bilgi Yayınevi, 1991.

Hüseyin, Özkan. “Almanya'daki Batı Trakya Türk Federasyonu'nun Siyasi Faaliyetleri”, **Uluslararası Batı Trakya Paneli 31 Ağustos 1995: (Tebliğler-Belgeler-Yankılar)**, der. Muhittin Soyutürk, Feyyaz Sağlam, İzmir: BTTDD İzmir Şubesi Yayınları, 1996, ss. 71-76.

Ömeroğlu, Aydın. **Belgeler ve Olaylar Işığında, Bilinmeyen Yönleriyle Batı Trakya Türkleri ve Gerçek –I-**, İstanbul : Avcı Ofset, 1994.

Republik Griechenland. **Griechenland in der Welt: Eine Gesamtdarstellung der aussenpolitischen Beziehungen als Mitgliedstaat der EU**, Griechische Botschaft Presse- und Informationsbüro, Bonn, 1998.

Sağlam, Feyyaz. **Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler Cilt II**, İzmir, 1993.

Şentürk, Cem. “Batı Trakya Sorununa İlişkin Güncel Gelişmeler/Değişmeler Işığında Avrupa'daki Batı Trakya Türk Örgütlenmesinin Geleceğine Dair Düşünceler”, **I. Uluslararası Batı Trakya Türkleri Araştırmaları Kongresi**, der. Özkan Hüseyin; Feyyaz Sağlam, Bursa: BEBTTAB-Batı Trakya Türkleri Araştırma Merkezi Yayınları, 2005, ss. 140-151.

Şentürk, Cem, “Avrupa Batı Trakya Türk Federasyonu: Batı Trakya Türk Azınlığının Siyasal Örgütlenme Sürecine Dair Bir İnceleme”, [Basılmamış Yüksek Lisans Tezi], Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul, 2006.

Yıldız, Selahattin. “Berlin Teşkilatı Dolayısıyla”, **Batı Trakya Dergisi**, C. 9, S. 105, Ocak 1976, s. 3.